CBD

สำนักเลขาธิการ
อนุสัญญาว่าด้วย
ความหลากหลายทางชีวภาพ

แนวทางบอนน์ว่าด้วย การเข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรม และการแบ่งปันผลประโยชน์ จากการใช้ทรัพยากรพันธุกรรม อย่างยุติธรรมและเท่าเทียม

UNEP

แนวทางบอนน์
ว่าด้วยการเข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรม
และการแบ่งปันผลประโยชน์
จากการใช้ทรัพยากรพันธุกรรม
อย่างยุติธรรมและเท่าเทียม

CBD

UNEP

ความนำ

ความหลากหลายทางชีวภาพ หมายถึง ความแตกต่างหลากหลายของสิ่งมีชีวิตบนโลก ทั้งในระดับพันธุกรรม ระดับชนิดพันธุ์และระดับระบบนิเวศ ความหลากหลายทางชีวภาพเป็นสิ่งจำเป็นต่อการดำรงอยู่ของระบบนิเวศ พืช สัตว์ และสิ่งมีชีวิตชนิดอื่นๆ โดยเฉพาะกับสังคมมนุษย์ ซึ่งความหลากหลายทางชีวภาพ มีส่วนช่วยสร้างคุณภาพชีวิตที่ดี และสืบสานวัฒนธรรมประเพณีอันทรงคุณค่าของมนุษย์ ปัจจุบันโลกกำลังเผชิญกับภาวะการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพในอัตราที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากปัจจัยหลายอย่างส่วนใหญ่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ จึงจำเป็นต้องมีความพยายามในการดำเนินงานเพื่อลดอัตราการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพดังกล่าว อันจะนำมาซึ่งการขจัดปัญหาความยากจน และการพัฒนาอย่างยั่งยืนทั่วโลก

อนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพถือกำเนิดขึ้นในปี ค.ศ. 1992 เป็นสนธิสัญญาระหว่างประเทศที่ให้กรอบนโยบายกว้างๆ ในการดำเนินงานเพื่อยับยั้งการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ ภายใต้วัตถุประสงค์หลัก 3 ข้อ คือ การอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ การใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน และการแบ่งปันผลประโยชน์ที่ได้จากการใช้ทรัพยากรพันธุกรรมอย่างยุติธรรมและเท่าเทียมกัน ซึ่งวัตถุประสงค์ข้อสุดท้ายนี้มีความสำคัญยิ่ง เนื่องจากในปัจจุบันประเทศกำลังพัฒนาที่เป็นเจ้าของความหลากหลายทางชีวภาพ และความหลากหลายทางพันธุกรรมส่วนใหญ่ของโลกนั้น ไม่ได้รับการแบ่งปันผลประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรชีวภาพในประเทศของตนอย่างยุติธรรม ระบบการผลิตและอุตสาหกรรมในปัจจุบันนั้น ไม่เอื้ออำนวยให้ประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งมีความร่ำรวยในทรัพยากรชีวภาพ แต่ยากจนทางเศรษฐกิจ สามารถอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างยั่งยืน เพื่อประโยชน์ของทุกๆ คนบนโลกได้

มาตรา 15 ของอนุสัญญาฯ ระบุถึงข้อตกลงและเงื่อนไขในการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรพันธุกรรม โดยตระหนักถึงสิทธิของรัฐเหนือทรัพยากรธรรมชาติภายในประเทศของตน และระบุว่าก่อนที่จะเข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรมใดๆ ต้องทำการแจ้งให้ประเทศภาคีที่เป็นเจ้าของหรือผู้ให้ทรัพยากรนั้นๆ ทราบล่วงหน้าและให้การยินยอมเสียก่อน ตามเงื่อนไขที่ได้รับการเห็นชอบร่วมกัน เพื่อเป็นการให้หลักประกันในการแบ่งปันผลประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรพันธุกรรม ทั้งในการค้าและด้านอื่นๆ อย่างยุติธรรมและเท่าเทียมกันทุกฝ่าย

ถึงแม้ว่าอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพจะได้รับการรับรองตั้งแต่ปี ค.ศ. 1992 และเริ่มมีผลบังคับใช้ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1993 แต่การดำเนินงานอย่างจริงจังเกี่ยวกับประเด็นการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์จากทรัพยากรพันธุกรรมนั้น เริ่มขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1999 และต่อมาในเดือนตุลาคม ปี ค.ศ. 2001 มีการประชุมระหว่างรัฐบาลขึ้นที่กรุงบอนน์ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ซึ่งได้มีการจัดทำร่างแนวทางบอนน์ ว่าด้วยการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรพันธุกรรมอย่างยุติธรรมและเท่าเทียมขึ้นเป็นครั้งแรก ร่างฉบับดังกล่าวได้รับการรับรองในการประชุมสมัชชาภาคีอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ สมัยที่ 6 ณ กรุงเฮก ราชอาณาจักรเนเธอร์แลนด์ เมื่อเดือนเมษายน ค.ศ. 2002 โดยมีการปรับปรุงแก้ไขในบางประเด็น

แนวทางเหล่านี้จะช่วยให้ภาคี รัฐบาลและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายจัดทำนโยบายหรือกลยุทธ์ในการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งช่วยจำแนกระบุขั้นตอนในกระบวนการเข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรม และการแบ่งปันผลประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรพันธุกรรม ที่สำคัญคือจะช่วยในการกำหนดนโยบาย มาตรการ และกฎระเบียบข้อบังคับสำหรับการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรพันธุกรรม และช่วยในการเจรจาต่อรองเพื่อจัดทำข้อตกลงตามสัญญาต่างๆ

ปัจจุบันได้มีการดำเนินโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะ ซึ่งจะให้หลักประกันว่าประเทศกำลังพัฒนาสามารถดำเนินงานตามแนวทางฉบับนี้ และข้อกำหนดอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องของอนุสัญญาฯ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แนวทางเหล่านี้จะระบุถึงขั้นตอนต่างๆในกระบวนการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์ โดยเน้นประเด็นที่ผู้ใช้ทรัพยากรต้องได้รับการยินยอมตามที่ได้แจ้งล่วงหน้าจากเจ้าของทรัพยากร และจำแนกระบุถึงเกณฑ์พื้นฐานสำหรับข้อตกลงที่ได้รับการเห็นชอบร่วมกัน รวมทั้งบทบาทและความรับผิดชอบของทั้งผู้ใช้และผู้ให้ทรัพยากรพันธุกรรม และความสำคัญของการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และได้ระบุถึงองค์ประกอบที่จำเป็นต้องมีในข้อตกลงเกี่ยวกับการถ่ายโอนทรัพยากรพันธุกรรม

ถึงแม้แนวทางเหล่านี้ไม่ได้มีลักษณะเป็นพันธะผูกพันทางกฎหมาย แต่เนื่องจากได้รับการรับรองจากกว่า 180 ประเทศทั่วโลก ทำให้แนวทางเหล่านี้เป็นสิ่งแสดงถึงเจตจำนงของประชาคมโลกในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรพันธุกรรมและจากการประชุมสุดยอดว่าด้วยการพัฒนาอย่างยั่งยืนทีนครโจฮันเนสเบิร์ก เมื่อเดือนสิงหาคม-กันยายน ค.ศ. 2002 ได้มีการเรียกร้องให้ประเทศต่างๆ ทั่วโลก จัดทำกรอบการดำเนินงานระหว่างประเทศ เพื่อส่งเสริมและคุ้มครองการแบ่งปันผลประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรพันธุกรรมอย่างยุติธรรมและเท่าเทียมกัน ภายใต้กรอบของอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ ซึ่งคาดว่าแนวทางบอนน์ฯ จะเป็นพื้นฐานในการจัดทำกรอบการดำเนินงานดังกล่าว และจะเป็นแนวทางพื้นฐานที่สำคัญในการอนุวัติอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ และปกป้องคุ้มครองความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติที่เกื้อกูลให้สังคมมนุษย์ดำรงอยู่ และพัฒนาเจริญรุ่งเรืองมาตั้งแต่อดีตจวบจนถึงปัจจุบันและอนาคต

Hamdallah Zedan

เลขาธิการอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ

I. ข้อกำหนดเบื้องต้น

A. ภาพรวม

1. อาจนำแนวทางเหล่านี้ไปใช้เมื่อจัดทำและยกร่างมาตรการทางการบริหาร หรือทางนโยบายว่าด้วยการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์ ซึ่งเป็นไปตามข้อกำหนดภายใต้มาตรา 8 (j) 10 (c) 15 16 19 และสัญญาและข้อตกลงอื่นภายใต้เงื่อนไขที่ได้รับความเห็นชอบร่วมกัน ด้านการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรพันธุกรรม
2. แนวทางเหล่านี้ไม่มีส่วนใดที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสิทธิและอำนาจหน้าที่ของประเทศภาคีอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ
3. แนวทางเหล่านี้ไม่ได้ถูกกำหนดขึ้นเพื่อให้ใช้แทนกฎระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับทรัพยากรพันธุกรรมของแต่ละประเทศที่มีอยู่เดิม
4. ไม่ควรทำการตีความให้แนวทางเหล่านี้มีส่วนหนึ่งส่วนใดที่กลายเป็นการละเมิดสิทธิอธิปไตยของประเทศ/รัฐ เหนือทรัพยากรธรรมชาติภายในประเทศของตน;
5. ไม่ควรทำการตีความประเด็นใด ๆ ในแนวทางเหล่านี้ รวมทั้งการใช้คำว่า “ผู้ให้” “ผู้ใช้” และ “ผู้ได้รับผลประโยชน์” โดยส่งผลให้สิทธิเหนือทรัพยากรพันธุกรรมมีเพิ่มขึ้นนอกเหนือจากที่ระบุไว้ในข้อกำหนดของอนุสัญญาฯ;
6. ไม่ควรตีความว่าประเด็นใด ๆ ในแนวทางเหล่านี้จะส่งผลกระทบต่อสิทธิและกฎระเบียบข้อบังคับตามเงื่อนไขที่ได้รับความเห็นชอบร่วมกัน (mutually agreed terms) เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรพันธุกรรมที่ได้จากประเทศต้นกำเนิด
7. แนวทางเหล่านี้เป็นแนวทางตามความสมัครใจ (voluntary) และจัดทำขึ้นโดยคำนึงถึงประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้:

(a) *ยึดหลักความสมัครใจ* : เป็นแนวทางแก่ผู้ให้และผู้ใช้ปฏิบัติตามโดยความสมัครใจไม่ได้บังคับหรือมีข้อผูกพันใด ๆ;

(b) *ใช้ประโยชน์ได้ง่าย* : เป็นแนวทางที่เข้าใจง่าย ไม่ซับซ้อน เพื่อการนำไปใช้ อย่างกว้างขวาง แพร่หลาย และเกิดประโยชน์มากที่สุด;

(c) *ปฏิบัติได้จริง* : องค์ประกอบต่าง ๆ ของแนวทางเหล่านี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงและเห็นผลในทางปฏิบัติ รวมทั้งช่วยลดค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน;

(d) *เป็นที่ยอมรับ* : แนวทางเหล่านี้ควรได้รับการยอมรับและสนับสนุนทั้งจากผู้ให้และผู้ใช้ทรัพยากรพันธุกรรม;

(e) *ช่วยเสริมและสนับสนุน* : แนวทางเหล่านี้กับเครื่องมือระหว่างประเทศอื่นๆ ที่เกี่ยวกับทรัพยากรพันธุกรรม จะช่วยเสริมและสนับสนุนซึ่งกันและกัน ทำให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น;

(f) *มีพัฒนาการ* : แนวทางเหล่านี้ควรได้รับการพิจารณาทบทวนและปรับปรุงเป็นระยะ ๆ โดยอาศัยข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์ที่ได้จากดำเนินงานด้านการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรพันธุกรรม;

(g) *มีความยืดหยุ่น* : แนวทางเหล่านี้ควรมีความยืดหยุ่นสูง และใช้ได้กับภาคการดำเนินงานและสถานการณ์ที่หลากหลาย;

(h) *มีความโปร่งใส* : แนวทางเหล่านี้จะช่วยส่งเสริมให้เกิดความโปร่งใสในการเจรจาต่อรองและดำเนินงานตามข้อตกลงเกี่ยวกับการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรพันธุกรรม

B. การใช้คำศัพท์

8. แนวทางเหล่านี้จะใช้คำศัพท์ที่มีความหมายตามที่ระบุในมาตราที่ 2 ของอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ เช่น ความหลากหลายทางชีวภาพ ทรัพยากรชีวภาพ เทคโนโลยีชีวภาพ ประเทศแหล่งกำเนิดของทรัพยากรพันธุกรรม ประเทศซึ่งให้ทรัพยากรพันธุกรรม การอนุรักษ์นอกถิ่นที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติ การอนุรักษ์ใน

ถิ่นที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติ สารพันธุกรรม ทรัพยากรพันธุกรรมและสภาพในถิ่นที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติ

C. ขอบเขต

9. แนวทางเหล่านี้ครอบคลุมถึงทรัพยากรพันธุกรรม ความรู้ที่สืบทอดตามประเพณี สิ่งประดิษฐ์และวิธีปฏิบัติแบบดั้งเดิมที่เกี่ยวข้องทั้งหมด รวมทั้งผลประโยชน์ที่เกิดจากการใช้ทรัพยากรพันธุกรรม ดังที่ระบุไว้ในอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ (ไม่รวมถึงทรัพยากรพันธุกรรมของมนุษย์)

D. ความสัมพันธ์กับกรอบการดำเนินงานระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง

10. ควรนำแนวทางเหล่านี้ไปประยุกต์ใช้โดยให้มีความสอดคล้องและช่วยสนับสนุนการดำเนินงานของสถาบันและความตกลงระหว่างประเทศอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง อนึ่ง แนวทางฉบับนี้จะไม่มีเนื้อหาที่ขัดแย้งกับข้อกำหนดภายใต้สนธิสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยทรัพยากรพันธุกรรมพืชเพื่ออาหารและการเกษตรขององค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรพันธุกรรม) นอกจากนี้ ยังได้พิจารณาถึงการดำเนินงานขององค์การทรัพย์สินทางปัญญาแห่งโลก (WIPO) ในประเด็นเกี่ยวกับการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์ด้วย

E. วัตถุประสงค์

11. วัตถุประสงค์ของแนวทางบอนน์มีดังต่อไปนี้:
    (a) เพื่อช่วยสนับสนุนการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน;
    (b) เพื่อให้กรอบการดำเนินงานที่โปร่งใสในการเข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรมและการแบ่งปันผลประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรพันธุกรรมอย่างยุติธรรมและเท่าเทียม แก่ประเทศภาคีและผู้ได้รับผลประโยชน์ทุกฝ่าย;

(c) เพื่อให้แนวทางที่เหมาะสมในการกำหนดกรอบเกี่ยวกับการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรพันธุกรรมแก่ประเทศภาคี;

(d) เพื่อให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแนวทางและวิธีปฏิบัติของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (ผู้ใช้และผู้ให้ทรัพยากรพันธุกรรม) ในข้อตกลงการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์;

(e) เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะในการเจรจาต่อรองและการดำเนินงานภายใต้ข้อตกลงด้านการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์ ให้แก่ประเทศต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศกำลังพัฒนาและประเทศกำลังพัฒนาที่เป็นเกาะขนาดเล็ก;

(f) เพื่อเสริมสร้างความตระหนักในการดำเนินงานภายใต้ข้อกำหนดของอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพที่เกี่ยวข้อง;

(g) เพื่อส่งเสริมการถ่ายทอดเทคโนโลยีที่เหมาะสมให้แก่ประเทศภาคีซึ่งให้ทรัพยากรพันธุกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศกำลังพัฒนาและประเทศกำลังพัฒนาที่เป็นเกาะขนาดเล็ก;

(h) เพื่อส่งเสริมการจัดสรรทรัพยากรการเงินให้แก่ประเทศซึ่งให้ทรัพยากรพันธุกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศกำลังพัฒนาประเทศกำลังพัฒนาที่เป็นเกาะขนาดเล็ก และประเทศที่กำลังอยู่ในระหว่างการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ;

(i) เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของกลไกการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ในการประสานการดำเนินงานด้านการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์ระหว่างประเทศภาคี;

(j) เพื่อช่วยเหลือภาคีในการจัดทำกลไกหรือกรอบการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์ ซึ่งระบุถึงการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นสิ่งประดิษฐ์และวิธีปฏิบัติของชุมชนท้องถิ่นและชนพื้นเมือง ทั้งนี้กลไกหรือกรอบดังกล่าวต้องสอดคล้องกับทั้งจารีตประเพณีของท้องถิ่นและเครื่องมือระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง;

(k) เพื่อช่วยเหลือในการขจัดปัญหาความยากจน และสนับสนุนการเสริมสร้างความตระหนักเกี่ยวกับประเด็นด้านสุขภาพ วัฒนธรรม และความมั่นคงทางอาหารของมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศกำลังพัฒนาและประเทศกำลังพัฒนาที่เป็นเกาะขนาดเล็ก;

(l) แนวทางเหล่านี้จะไม่เป็นการขัดขวางหรือเป็นอุปสรรคต่อการค้นคว้าวิจัยทางอนุกรมวิธาน ตามที่ระบุไว้ในการริเริ่มทั่วโลกทางอนุกรมวิธาน ซึ่งประเทศผู้ให้ทรัพยากรพันธุกรรมควรจัดสรรสารพันธุกรรมเพื่อสนับสนุนการใช้ประโยชน์ทางวิชาการจากสารพันธุกรรมนั้นๆ อย่างเป็นระบบ (systematic use) และประเทศผู้ใช้ทรัพยากรพันธุกรรมต้องทำการเผยแพร่ข้อมูลที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับตัวอย่างทรัพยากรพันธุกรรมที่ได้รับมาด้วย;

12. แนวทางเหล่านี้จะช่วยประเทศภาคีในการกำหนดกลยุทธ์ด้านการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรพันธุกรรม ซึ่งอาจเป็นส่วนหนึ่งของนโยบาย มาตรการ และแผนการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืนของแต่ละประเทศ และช่วยในการจำแนกระบุขั้นตอนกระบวนการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรพันธุกรรม;

II. บทบาทและความรับผิดชอบในการเข้าถึง และแบ่งปันผลประโยชน์ ตามมาตราที่ 15 ของอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ

A. หน่วยประสานงานกลางระดับชาติ

13. แต่ละภาคีควรมอบหมายหน่วยประสานงานกลางระดับชาติหนึ่งแห่งสำหรับการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์ และทำให้ข้อมูลข่าวสารดังกล่าวที่มีอยู่ผ่านกลไกการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร นอกจากนี้ หน่วยประสานงานกลางระดับชาติควรแจ้งให้ผู้ต้องการเข้าถึงทรัพยากร

พันธุกรรม ได้รับทราบถึงกระบวนการในการได้รับความเห็นชอบที่ได้แจ้งล่วงหน้า และเงื่อนไขที่ได้รับการเห็นชอบร่วมกัน รวมทั้งการแบ่งปันผลประโยชน์ที่ได้จากการใช้ทรัพยากรพันธุกรรม และแจ้งให้ทราบเกี่ยวกับหน่วยงานระดับชาติที่ได้รับมอบอำนาจ (competent national authorities) ชุมชนท้องถิ่น ชุมชนพื้นเมือง และผู้ได้รับผลประโยชน์ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

B. หน่วยงานระดับชาติที่ได้รับมอบอำนาจ

14. เมื่อได้รับการจัดตั้งขึ้นแล้ว หน่วยงานระดับชาติที่ได้รับมอบอำนาจควรมีหน้าที่รับผิดชอบในการอนุญาติให้เข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรม และให้คำแนะนำในประเด็นต่าง ๆ ต่อไปนี้

(a) กระบวนการเจรจาต่อรอง;

(b) หลักเกณฑ์หรือข้อกำหนดเพื่อได้รับการเห็นชอบตามที่ได้แจ้งล่วงหน้า และการเข้าสู่เงื่อนไขที่ได้รับการตกลงร่วมกัน;

(c) การติดตามตรวจสอบ และประเมินความตกลงเกี่ยวกับการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์ต่าง ๆ ;

(d) การดำเนินงาน/การบังคับใช้กฎระเบียบข้อบังคับภายใต้ความตกลงเกี่ยวกับการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์ต่างๆ ;

(e) กระบวนการเกี่ยวกับการสมัครและรับรองข้อตกลงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง;

(f) การอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรพันธุกรรมที่เปิดให้เข้าถึงอย่างยั่งยืน;

(g) กลไกการมีส่วนร่วมของผู้ได้รับผลประโยชน์ทุกฝ่ายที่เหมาะสมกับขั้นตอนต่างๆ ในกระบวนการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์ โดยเฉพาะชุมชนท้องถิ่นและชนพื้นเมือง;

(h) กลไกการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นและชนพื้นเมือง ซึ่งส่งเสริมให้มีการระบุถึงข้อมติ การตัดสินใจ และกระบวนการต่าง ๆ ในภาษาที่ชุมชนท้องถิ่นและชนพื้นเมืองเข้าใจได้ง่าย

15. หน่วยงานระดับชาติที่ได้รับมอบอำนาจ ซึ่งมีอำนาจตามกฎหมายในการให้ความเห็นชอบเพื่อเข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรม อาจถ่ายโอนอำนาจดังกล่าวให้แก่หน่วยงานหรือบุคคลได้ตามความเหมาะสม

C. หน้าที่รับผิดชอบ

16. ตระหนักว่าภาคีและผู้ได้รับผลประโยชน์ทุกฝ่ายอาจเป็นได้ทั้งผู้ให้และผู้ใช้ทรัพยากรพันธุกรรม จึงต้องกำหนดบทบาทและอำนาจหน้าที่ของฝ่ายต่าง ๆ อย่างสมดุลและยุติธรรม โดยยึดหลักดังต่อไปนี้:

(a) ประเทศภาคีซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดของทรัพยากรพันธุกรรม หรือประเทศที่ได้รับทรัพยากรพันธุกรรมตามที่ระบุในอนุสัญญาฯ จักต้อง:

(i) ได้รับการสนับสนุนให้ทำการพิจารณาทบทวนนโยบาย และมาตรการทั้งทางการบริหารและกฎหมายเพื่อให้ตอบสนองต่อมาตรา 15 ของอนุสัญญาฯ;

(ii) ได้รับการสนับสนุนให้ทำการรายงานเกี่ยวกับการเข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรมผ่านกลไกการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร และช่องทางการรายงานอื่นของอนุสัญญาฯ;

(iii) ให้หลักประกันว่า การค้าและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรพันธุกรรมในรูปแบบอื่น ๆ จะไม่เป็นการไปขัดขวางการใช้ประโยชน์ทรัพยากรพันธุกรรมในรูปแบบดั้งเดิม;

(iv) ให้หลักประกันว่า ผู้ได้รับผลประโยชน์ทุกฝ่ายจะปฏิบัติตามบทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบของตนอย่างโปร่งใส และมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน;

(v) ให้หลักประกันว่า ผู้ได้รับผลประโยชน์ทุกฝ่ายจะพิจารณาประเด็นเกี่ยวกับผลกระทบสิ่งแวดล้อมซึ่งอาจเกิดจากการดำเนินงานในการเข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรม;

(vi) กำหนดกลไกในการให้หลักประกันว่า ชุมชนท้องถิ่น ชุมชนพื้นเมือง และผู้ได้รับผลประโยชน์ทุกฝ่ายจะได้รับทราบมติหรือการตัดสินใจเกี่ยวกับการเข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรมทั้งหมด;

(vii) สนับสนุนมาตรการในการเสริมสร้างสมรรถนะของชุมชนท้องถิ่นและชนพื้นเมืองในการมีส่วนร่วม การแสดงความคิดเห็นและการเจรจาต่อรอง;

(b) ในการดำเนินงานตามข้อตกลงที่ได้รับความเห็นชอบร่วมกัน ผู้ใช้ทรัพยากรพันธุกรรมจักต้อง:

(i) แสวงหาความเห็นชอบตามที่แจ้งไว้ ก่อนที่จะเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรพันธกรรม โดยสอดคล้องตามมาตรา 15 วรรค 5 ของอนุสัญญาฯ;

(ii) เคารพในขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม และวิธีปฏิบัติของชุมชนท้องถิ่นและชนพื้นเมือง;

(iii) ตอบสนองต่อการร้องขอข้อมูลข่าวสารจากชุมชนท้องถิ่นและชนพื้นเมือง;

(iv) ใช้ทรัพยากรพันธุกรรม เพื่อวัตถุประสงค์ตามที่ได้ระบุไว้ในข้อตกลงและเงื่อนไขที่กำหนดและได้รับความเห็นชอบจากทั้ง 2 ฝ่ายแล้วเท่านั้น;

(v) ให้หลักประกันว่า หากจะมีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรพันธุกรรมเพื่อวัตถุประสงค์อื่น ๆ นอกเหนือจากที่ได้ระบุไว้จักต้องมีการแจ้งล่วงหน้าและได้รับความเห็นชอบตามที่ได้ตกลงร่วมกันเสียก่อน;

(vi) ดูแลรักษาข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรพันธุกรรม โดยเฉพาะเอกสารหลักฐานเกี่ยวกับการเห็นชอบตามที่ได้แจ้งล่วงหน้าและข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับแหล่งกำเนิดและการใช้ทรัพยากรพันธุกรรม รวมทั้งผลประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรพันธุกรรม;

(vii) พยายามดำเนินงานด้านการใช้ทรัพยากรพันธุกรรม โดยให้ประเทศผู้ให้ทรัพยากรพันธุกรรมมีส่วนร่วมมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้;

(viii) เมื่อทำการจัดสรรทรัพยากรพันธุกรรมให้แก่ประเทศที่สามต้องคำนึงถึงและให้ความเคารพในข้อตกลงและเงื่อนไขต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรพันธุกรรมนั้น นอกจากนี้ ควรให้ข้อมูลเกี่ยวกับการได้สิทธิในการใช้ทรัพยากรพันธุกรรม เช่น การเห็นชอบที่ได้แจ้งล่วงหน้า เงื่อนไขในการใช้ทรัพยากร และระบุถึงข้อตกลงและเงื่อนไขเฉพาะซึ่งอาจมีขึ้นภายใต้เงื่อนไขที่ได้รับการตกลงร่วมกัน เพื่อสนับสนุนการค้นคว้าวิจัยด้านอนุกรมวิธาน ซึ่งไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อการค้า;

(ix) ให้หลักประกันในการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างยุติธรรมและเท่าเทียมกัน รวมทั้งการถ่ายทอดเทคโนโลยีให้แก่ประเทศผู้ให้ทรัพยากรพันธุกรรม ตามที่ระบุในมาตรา 16 ของอนุสัญญาฯ เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรพันธุกรรมในทางการค้า โดยอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่ได้รับความเห็นชอบจากชุมชนท้องถิ่น ชนพื้นเมือง หรือผู้ได้รับผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้อง;

(c) ผู้ให้ทรัพยากรพันธุกรรม จักต้อง:

(i) จัดสรรทรัพยากรพันธุกรรมและ/หรือ เผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่น เมื่อได้รับมอบสิทธิหรือสิทธิในการกระทำดังกล่าวแล้วเท่านั้น;

(ii) พยายามหลีกเลี่ยงและป้องกันการกำหนดขอบเขตในการเข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรมโดยพลการ

(d) ประเทศภาคีซึ่งเป็นผู้ใช้ทรัพยากรพันธุกรรม ควรดำเนินการภายใต้มาตรการทางกฎหมาย นโยบายบริหารหรือนโยบายด้านอื่น ๆ ที่เหมาะสม เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ประเทศภาคีผู้ให้ทรัพยากรพันธุกรรมให้ความเห็นชอบตามที่ได้แจ้งล่วงหน้า และ

ตามเงื่อนไขที่ได้รับการตกลงร่วมกัน รวมทั้งพิจารณาถึงมาตรการต่อไปนี้เป็นพิเศษ:

(i) กลไกการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกฎระเบียบข้อบังคับในการเข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรม ให้แก่ผู้ใช้ทรัพยากรพันธุกรรมที่มีศักยภาพ;

(ii) มาตรการในการสนับสนุนให้ประเทศแหล่งกำเนิดทรัพยากรพันธุกรรมเปิดเผยถึงทรัพยากรพันธุกรรม ที่มาของภูมิปัญญาท้องถิ่น สิ่งประดิษฐ์ และวิธีปฏิบัติของชุมชนท้องถิ่นและชนพื้นเมือง ในประเด็นของการใช้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา;

(iii) มาตรการในการป้องกันการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรพันธุกรรม โดยไม่ได้รับการยินยอมจากประเทศผู้ให้ทรัพยากรพันธุกรรมนั้น ๆ;

(iv) ความร่วมมือระหว่างประเทศภาคี เพื่อดำเนินการแก้ไขปัญหาการละเมิดข้อตกลงเกี่ยวกับการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์;

(v) กรอบในการให้การรับรองแก่สถาบันหรือหน่วยงานที่ปฏิบัติตามกฎระเบียบในการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์;

(vi) มาตรการในการต่อต้านวิธีปฏิบัติทางการค้าที่ไม่ยุติธรรม;

(vii) มาตรการอื่น ๆ ที่ช่วยสนับสนุนให้ผู้ใช้ทรัพยากรพันธุกรรมปฏิบัติตามข้อกำหนดภายใต้วรรคย่อยที่ 16 (b) ข้างต้น

III. การมีส่วนร่วมของผู้ได้รับประโยชน์

17. การมีส่วนร่วมของผู้ได้รับผลประโยชน์ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อเป็นการให้หลักประกันในการจัดทำและดำเนินงานภายใต้ความตกลงเกี่ยวกับการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์จากทรัพยากรพันธุกรรมอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากผู้

ได้รับผลประโยชน์มีหลากหลายกลุ่ม และแต่ละกลุ่มก็มีความสนใจ เป้าหมาย หรือผลประโยชน์ที่แตกต่างกัน การมีส่วนร่วมจึงครอบคลุมไม่ได้ทั้งหมด และควรกำหนดประเด็นการมีส่วนร่วมเป็นกรณี ๆ ไป

18. ควรทำการปรึกษาหารือกับผู้ได้รับผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้อง และนำมุมมองหรือข้อเสนอแนะของผู้ได้รับประโยชน์ดังกล่าวไปพิจารณาในการดำเนินงานแต่ละขั้นตอน รวมทั้ง:
   (a) เมื่อทำการกำหนดระเบียบในการเข้าถึง การเจรจาต่อรอง และการดำเนินงานภายใต้เงื่อนไขที่ได้รับการเห็นชอบร่วมกัน และในการแบ่งปันผลประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรพันธุกรรม;
   (b) เมื่อทำการกำหนดนโยบาย กลยุทธ์ หรือ กรอบการดำเนินงานของประเทศในด้านการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์

19. ควรจัดทำข้อตกลงด้านการให้คำปรึกษา (consultative arrangement) เช่น ข้อตกลงในการจัดตั้งคณะกรรมาธิการที่ปรึกษาระดับชาติ ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนจากกลุ่มผู้ได้รับผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อสนับสนุนการมีส่วนร่วมของผู้ได้รับผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องอย่างเต็มที่

20. ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ได้รับผลประโยชน์ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องโดยการ:
   (a) เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร โดยเฉพาะข้อมูลทางวิชาการและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อช่วยให้ผู้ได้รับผลประโยชน์เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ;
   (b) สนับสนุนการเสริมสร้างสมรรถนะ เพื่อให้ผู้ได้รับผลประโยชน์มีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพ ในการดำเนินงานตามขั้นตอนต่าง ๆ ภายใต้ความตกลงด้านการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์ เช่น ในการจัดทำข้อตกลงที่ได้รับความเห็นชอบร่วมกัน และในการจัดทำข้อตกลงตามสัญญา (contractual arrangement)

21. ผู้ได้รับผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์ อาจปรารถนาที่จะแสวงหาความสนับสนุนด้านผู้ประสานงานหรือหน่วยงานสนับสนุน (mediator) เมื่อดำเนินการเจรจาต่อรองเกี่ยวกับข้อตกลงที่ได้รับความเห็นชอบร่วมกัน

IV. ขั้นตอนในกระบวนการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์

A. ภาพรวมของกลยุทธ์

22. ระบบการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์ ควรจะยึดตามกลยุทธ์ด้านการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรพันธุกรรมในระดับประเทศหรือระดับภูมิภาคเป็นหลัก ซึ่งกลยุทธ์ดังกล่าวควรมีเป้าหมายเพื่อการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน และอาจเป็นส่วนหนึ่งของนโยบาย มาตรการ และแผนการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืนของแต่ละประเทศ

B. การจำแนกระบุขั้นตอนต่าง ๆ

23. ขั้นตอนต่าง ๆ ในกระบวนการเกี่ยวกับการได้รับอนุญาตให้เข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรม และการแบ่งปันผลประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรพันธุกรรม อาจรวมถึงกิจกรรมการดำเนินงานก่อนการเข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรม การค้นคว้าวิจัยและการพัฒนาเกี่ยวกับทรัพยากรพันธุกรรม การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรพันธุกรรมในเชิงพาณิชย์ และในด้านอื่น ๆ ตามความเหมาะสม

C. การเห็นชอบที่ได้แจ้งล่วงหน้า

24. ตามมาตรา 15 ของอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพซึ่งระบุถึงสิทธิอธิปไตยของรัฐ/ประเทศที่มีเหนือทรัพยากรธรรมชาติภายใน

อาณาเขตของตน ประเทศภาคีอนุสัญญาควรพยายามกำหนดเงื่อนไขในการให้ประเทศภาคีอื่น ๆ เข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรม โดยไม่ส่งผลกระทบในทางลบต่อสิ่งแวดล้อม และแบ่งปันผลประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรนั้น ๆ อย่างยุติธรรมและเท่าเทียมกัน ซึ่งการเข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรมในรูปแบบลักษณะใด ๆ ต้องได้รับการเห็นชอบจากประเทศภาคีผู้ให้ทรัพยากรพันธุกรรม ตามที่ได้รับแจ้งล่วงหน้าเสียก่อน

25. แนวทางเหล่านี้จะช่วยประเทศภาคีในการจัดทำระบบการเห็นชอบตามที่ได้แจ้งล่วงหน้า โดยสอดคล้องตามมาตรา 15 วรรค 5 ของอนุสัญญาฯ

1. หลักการพื้นฐานของระบบการเห็นชอบที่ได้แจ้งล่วงหน้า

26. หลักการพื้นฐานของระบบการเห็นชอบที่ได้แจ้งล่วงหน้า ควรมีลักษณะและองค์ประกอบต่อไปนี้:

(a) มีความชัดเจนและโปร่งใสในแง่ของกฎหมาย;

(b) สนับสนุนการเข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรม โดยเสียค่าใช้จ่าย (ต้นทุน) น้อยที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้;

(c) ขอบเขตในการเข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรม ควรมีความโปร่งใส ยึดหลักกฎหมาย และไม่ขัดต่อวัตถุประสงค์ของอนุสัญญาฯ;

(d) ความเห็นชอบจากหน่วยงานระดับชาติที่ได้รับมอบอำนาจของประเทศผู้ให้ทรัพยากรพันธุกรรม รวมทั้งความเห็นชอบจากผู้ได้รับผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้อง เช่น ชุมชนท้องถิ่น และชนพื้นเมือง โดยเหมาะสมต่อสถานการณ์และกฎระเบียบข้อบังคับภายในประเทศ

2. องค์ประกอบของการเห็นชอบที่ได้แจ้งล่วงหน้า

27. องค์ประกอบของระบบการเห็นชอบที่ได้แจ้งล่วงหน้า ควรรวมถึง:

(a) หน่วยงานที่ได้รับมอบอำนาจในการให้หรือออกหลักฐานรับรองการเห็นชอบที่ได้แจ้งล่วงหน้า;

(b) กรอบระยะเวลา และกำหนดเวลา;

(c) รายละเอียดของการใช้ประโยชน์;

(d) ขั้นตอนในการได้รับความเห็นชอบที่ได้แจ้งล่วงหน้า;

(e) กลไกในการปรึกษาหารือกับผู้ได้รับผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้อง;

(f) กระบวนการต่าง ๆ

หน่วยงานที่ได้รับมอบอำนาจในการให้ความเห็นชอบที่ได้แจ้งล่วงหน้า

28. ควรได้รับการเห็นชอบจากประเทศภาคีผู้ให้ทรัพยากรพันธุกรรมในการเข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรมในถิ่นที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติ โดยผ่านทางหน่วยงานระดับชาติที่ได้รับมอบอำนาจ หรืออื่น ๆ ตามที่ประเทศภาคีกำหนด

29. ในบางประเทศ การเข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรมอาจต้องได้รับความเห็นชอบจากหลายหน่วยงานของทางราชการ ขึ้นอยู่กับกฎระเบียบของประเทศนั้น ๆ โดยก่อนหน้านั้นควรระบุถึงเกณฑ์ในการได้รับความเห็นชอบที่ได้แจ้งล่วงหน้า (ระดับชาติ/จังหวัด/ท้องถิ่น) จากประเทศผู้ให้ทรัพยากรพันธุกรรมด้วย

30. ขั้นตอนการดำเนินงานในระดับประเทศ ควรสนับสนุนการมีส่วนร่วมของผู้ได้รับผลประโยชน์ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่ระดับชุมชนท้องถิ่นไปจนถึงระดับรัฐบาล และเป็นขั้นตอนการดำเนินงานที่เรียบง่าย ไม่ซับซ้อนและมีความโปร่งใส

31. เพื่อเป็นการให้ความเคารพต่อสิทธิของชุมชนท้องถิ่นและชนพื้นเมืองที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรพันธุกรรมซึ่งมีการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ รวมทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรพันธุกรรมนั้น ๆ ควรได้รับการเห็นชอบหรืออนุมัติให้เข้าถึงและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรพันธุกรรม จากชุมชนท้องถิ่น ชนพื้นเมือง ผู้เป็นเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากกลุ่มบุคคลดังกล่าวในการดำเนินงานทุกขั้นตอนที่เกี่ยวข้อง

32. ในกรณีของการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากตัวอย่างทรัพยากรพันธุกรรมที่เก็บไว้ในพิพิธภัณฑ์หรือธนาคารเชื้อพันธุ์ ควรได้รับการเห็นชอบตามที่ได้แจ้งล่วงหน้าจากหน่วยงานระดับชาติที่ได้รับมอบอำนาจ และ/หรือหน่วยงานที่ดูแลรับผิดชอบเกี่ยวกับการเก็บรวบรวมดังกล่าว ตามความเหมาะสม

ระยะเวลาและกำหนดเวลา

33. ควรดำเนินการแจ้งล่วงหน้าเพื่อขอความเห็นชอบในการเข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรมก่อนเป็นระยะเวลาพอสมควร เพื่อความสะดวกในการดำเนินงานของทั้งฝ่ายผู้ให้และผู้ขอเข้าถึงทรัพยากร ส่วนการตัดสินใจเกี่ยวกับการเข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรมนั้นควรดำเนินการให้สำเร็จภายในช่วงเวลาที่เหมาะสม

การกำหนดรูปแบบของการใช้ประโยชน์

34. การเห็นชอบตามที่ได้แจ้งล่วงหน้า ควรมีขึ้นสำหรับการใช้ประโยชน์เฉพาะด้านที่ระบุไว้และได้รับการเห็นชอบจากประเทศผู้ให้ทรัพยากรพันธุกรรมแล้วเท่านั้น ในกรณีที่หลังจากได้รับการอนุญาตให้เข้าถึงแล้วต้องการที่จะใช้ประโยชน์จากทรัพยากรพันธุกรรมในรูปแบบอื่น ๆ เพิ่มเติมนอกเหนือจากที่ได้ทำการตกลงไว้ รวมถึงการถ่ายโอนทรัพยากรพันธุกรรมต่อให้แก่ประเทศที่สาม ควรทำการแจ้งเพื่อขอการเห็นชอบใหม่อีกครั้งและต้องได้รับการอนุญาตหรือกำหนดเงื่อนไขต่าง ๆ จากประเทศผู้ให้ทรัพยากรอย่างชัดเจน ไม่มีข้อโต้แย้งหรือข้อสงสัยใด ๆ นอกจากนี้ ควรคำนึงถึงความต้องการใช้ประโยชน์ในด้านอนุกรมวิธานและการค้นคว้าวิจัยทางวิชาการ ดังที่ระบุไว้ในการริเริ่มทั่วโลกทางอนุกรมวิธานด้วย

35. การเห็นชอบที่ได้แจ้งล่วงหน้าจะมีความเชื่อมโยงกับองค์ประกอบของเงื่อนไขที่ได้รับการตกลงร่วมกัน

ขั้นตอนในการได้รับการเห็นชอบที่ได้แจ้งล่วงหน้า

36. ในการยื่นแสดงเจตจำนงเพื่อขอเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรพันธุกรรม ควรระบุถึงรายละเอียดของข้อมูลต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ เพื่อเป็นประโยชน์ในการพิจารณาของหน่วยงานที่ได้รับมอบอำนาจหรือเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบ ว่าจะอนุญาตให้เข้าถึงและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรพันธุกรรมได้หรือไม่ อนึ่ง รายละเอียดของข้อมูลในบางประเด็นอาจเปลี่ยนแปลงได้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ของประเทศนั้น ๆ :

(a) ในกรณีที่ผู้ขอเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากทรัพยากร และ/หรือ ผู้เก็บรวบรวมสะสมเป็นหน่วยงานหรือสถาบัน ควรระบุถึงต้นสังกัด และสถานภาพทางกฎหมายของหน่วยงานนั้น ๆ ;

(b) ชนิดและปริมาณของทรัพยากรพันธุกรรมที่ต้องการเข้าถึง;

(c) วันที่เริ่มต้น และระยะเวลาในการดำเนินงาน;

(d) ขอบเขตการศึกษาสำรวจทางภูมิศาสตร์;

(e) การประเมินผลกระทบจากกิจกรรมการเข้าถึง ซึ่งเกิดขึ้นและอาจส่งผลกระทบต่อการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน เพื่อช่วยในการคิดต้นทุนค่าใช้จ่ายและกำไรหรือผลประโยชน์จากการอนุญาตให้เข้าถึงทรัพยากร;

(f) ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ต้องการ (เช่น ด้านอนุกรมวิธาน การเก็บรวบรวมสะสมตัวอย่าง การค้นคว้าวิจัย การพาณิชย์);

(g) การจำแนกระบุถึงสถานที่ซึ่งจะดำเนินการค้นคว้าวิจัยและพัฒนา;

(h) ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับขั้นตอนวิธีในการค้นคว้าวิจัยและพัฒนา;

(i) การจำแนกระบุถึงหน่วยงานท้องถิ่นที่จะช่วยประสานและให้ความช่วยเหลือในการค้นคว้าวิจัยและพัฒนา;

(j) การมีส่วนร่วมของหน่วยงานหรือประเทศภาคีที่สามซึ่งอาจมีขึ้น;

(k) วัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวมตัวอย่าง การค้นคว้าวิจัย และผลที่คาดว่าจะได้รับ;

(l) ประเภท/รูปแบบของผลประโยชน์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการอนุญาตให้เข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรม เช่น ผลประโยชน์ทางการค้าที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรพันธุกรรมนั้น ๆ ;

(m) ข้อมูลเกี่ยวกับข้อตกลงในการแบ่งปันผลประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรพันธุกรรม;

(n) งบประมาณ;

(o) การดูแลรักษาข้อมูลที่เป็นความลับ

37. เมื่อได้รับอนุญาตให้เข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรม ไม่ได้หมายความว่าจะได้รับอนุญาตให้เข้าถึงหรือใช้ประโยชน์จากความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องได้เสมอไป

กระบวนการ

38. การขออนุญาตเข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรมโดยผ่านการเห็นชอบที่ได้แจ้งล่วงหน้า และการตัดสินใจของหน่วยงานที่ได้รับมอบอำนาจในการอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้เข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรม ควรจัดทำเป็นลายลักษณ์อักษร

39. หน่วยงานที่ได้รับมอบอำนาจ อาจแสดงการอนุญาตให้เข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรมโดยออกใบรับรอง สิทธิบัตร หนังสือแสดงสิทธิ หรือ ดำเนินการตามกระบวนการอื่น ๆ และควรทำบันทึกข้อมูลทั้งหมดเกี่ยวกับการให้อนุญาตดังกล่าว จัดเก็บไว้อย่างเป็นระบบ

40. ขั้นตอนต่าง ๆ ในกระบวนการอนุญาตให้เข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรมควรเป็นไปอย่างโปร่งใส และหน่วยงานหรือประเทศใดที่สนใจสามารถเข้าถึงได้ง่าย

เงื่อนไขที่ได้รับการตกลงร่วมกัน

41. จากมาตราที่ 15 วรรค 7 ของอนุสัญญาฯ ซึ่งระบุว่า “แต่ละภาคีจักต้องดำเนินมาตรการทางกฎหมาย การบริหาร หรือ นโยบายเท่าที่

เหมาะสม (...) ทั้งนี้ ด้วยเจตนารมณ์เพื่อแบ่งปันผลประโยชน์จากการวิจัย การพัฒนา และใช้ทรัพยากรพันธุกรรมในวิถีทางที่ยุติธรรมและเท่าเทียมกัน ซึ่งการแบ่งปันนั้น ๆ จักต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่ได้รับการตกลงร่วมกัน" ดังนั้นแนวทางเหล่านี้จะช่วยประเทศภาคีและผู้ได้รับผลประโยชน์ในการกำหนดเงื่อนไขที่ได้รับการตกลงร่วมกัน เพื่อเป็นหลักประกันในการแบ่งปันผลประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรพันธุกรรมอย่างยุติธรรมและเท่าเทียมกัน

1. หลักเกณฑ์พื้นฐานสำหรับเงื่อนไขที่ได้รับการตกลงร่วมกัน

42. หลักเกณฑ์พื้นฐานสำหรับเงื่อนไขที่ได้รับการตกลงร่วมกัน ควรครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ต่อไปนี้:

(a) ความชัดเจนโปร่งใสในแง่ของกฎหมาย;

(b) การลดต้นทุนค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานลงให้น้อยที่สุดเท่าที่สามารถทำได้ ตัวอย่างเช่น :

(i) ปลูกฝังและเสริมสร้างความตระหนักให้แก่ภาครัฐและผู้ได้รับผลประโยชน์ทุกฝ่าย เกี่ยวกับการเห็นชอบที่ได้แจ้งล่วงหน้า และการจัดทำสัญญาหรือข้อตกลงต่าง ๆ ในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรพันธุกรรม;

(ii) ให้หลักประกันในการเสริมสร้างความตระหนักเกี่ยวกับความสำคัญของกลไกในการขอเข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรม การจัดทำข้อตกลง และการแบ่งปันผลประโยชน์ ;

(iii) การจัดทำกรอบความตกลง ซึ่งระบุให้สามารถเข้าถึงซ้ำภายใต้ข้อตกลงที่สะดวกรวดเร็ว (repeat access under expedited arrangement) ได้;

(iv) การจัดทำความตกลงมาตรฐานเกี่ยวกับการถ่ายโอนสารพันธุกรรม และข้อตกลงมาตรฐานเกี่ยวกับการแบ่งปัน

ผลประโยชน์ ในกรณีของทรัพยากรพันธุกรรมชนิดเดิมและการใช้ประโยชน์ในรูปแบบเดิม (ดูภาคผนวก I สำหรับองค์ประกอบของความตกลงดังกล่าว);

(c) การผนวกรวมข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องเข้าในระเบียบข้อบังคับที่ผู้ให้และผู้ใช้ทรัพยากรต้องปฏิบัติตาม

(d) การจัดทำข้อตกลงตามสัญญา ในกรณีของทรัพยากรพันธุกรรมต่างชนิดกัน และการใช้ประโยชน์ในรูปแบบที่แตกต่างกัน;

(e) การจัดทำข้อตกลงตามสัญญา อาจรวมถึง การวิจัยด้านอนุกรมวิธาน การเก็บรวบรวมตัวอย่าง การค้นคว้าวิจัย หรือการพาณิชย์;

(f) ควรทำการเจรจาต่อรองเกี่ยวกับเงื่อนไขที่ได้รับการตกลงร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพและครอบคลุมผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ภายในระยะเวลาที่เหมาะสม;

(g) ควรจัดทำเงื่อนไขที่ได้รับการตกลงร่วมกันในรูปของข้อตกลงที่เป็นลายลักษณ์อักษร

43. ในการจัดทำข้อตกลงตามสัญญา ควรพิจารณาถึงประเด็นต่อไปนี้อย่างละเอียดรอบคอบ และอาจนำประเด็นเหล่านี้มาระบุเป็นเกณฑ์พื้นฐานสำหรับเงื่อนไขที่ได้รับการตกลงร่วมกัน:

(a) การควบคุมการใช้ทรัพยากรพันธุกรรม โดยพิจารณาถึงประเด็นทางจริยธรรมของประเทศภาคีและผู้ได้รับผลประโยชน์ โดยเฉพาะประเด็นชุมชนท้องถิ่นและชนพื้นเมือง;

(a) การจัดทำข้อกำหนดเพื่อให้หลักประกันในการคุ้มครองการใช้ทรัพยากรพันธุกรรมในแบบดั้งเดิม และการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น;

(b) ข้อกำหนดในการใช้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา รวมถึงความร่วมมือด้านการค้นคว้าวิจัย หน้าที่ในการปฏิบัติตามสิทธิเกี่ยวกับสิ่งประดิษฐ์หรือนวัตกรรมที่ได้รับ และการใช้ลิขสิทธิ์ต่าง ๆ;

(a) ความเป็นไปได้ในการกำหนดการเป็นเจ้าของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาร่วมกัน (joint ownership) โดยขึ้นอยู่กับระดับของความช่วยเหลือและปฏิบัติตามข้อตกลงต่าง ๆ

2. *รูปแบบของเงื่อนไขที่ได้รับการตกลงร่วมกัน*

44. ภายใต้เงื่อนไขที่ได้รับการตกลงร่วมกัน ควรระบุถึงประเด็นต่าง ๆ ต่อไปนี้:

(a) ชนิดและปริมาณของทรัพยากรพันธุกรรม พื้นที่ทางภูมิศาสตร์/นิเวศวิทยาซึ่งใช้ในการดำเนินกิจกรรม;

(b) ข้อจำกัดในการใช้ทรัพยากรพันธุกรรม;

(c) การตระหนักถึงสิทธิและอำนาจอธิปไตยของประเทศแหล่งกำเนิดทรัพยากรพันธุกรรม;

(d) การเสริมสร้างสมรรถนะในด้านต่าง ๆ ซึ่งปรากฏในข้อตกลง;

(e) ข้อความที่ระบุไว้ว่า สามารถทำการเจรจาต่อรองเกี่ยวกับเงื่อนไขของข้อตกลงในสถานการณ์เฉพาะ (เช่น การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้ประโยชน์) อีกครั้งได้หรือไม่;

(f) การระบุ ถึงการถ่ายโอนทรัพยากรพันธุกรรมให้แก่ประเทศที่สามในบางกรณี เช่น สามารถถ่ายโอนทรัพยากรพันธุกรรมให้แก่ประเทศที่สาม โดยที่ไม่มีหลักประกันว่าประเทศดังกล่าวจะปฏิบัติตามข้อตกลงในลักษณะเดียวกันได้หรือไม่ (ยกเว้นเป็นการใช้เพื่อการค้นคว้าวิจัยทางอนุกรมวิธาน หรือการใช้ประโยชน์ที่ไม่เกี่ยวกับการค้า);

(g) การเคารพในภูมิปัญญา ความรู้ สิ่งประดิษฐ์ และวิธีปฏิบัติของชุมชนท้องถิ่นและชนพื้นเมือง รวมทั้งการดำรงรักษาคุ้มครอง และสนับสนุนภูมิปัญญาท้องถิ่น และวิธีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชีวภาพในแบบดั้งเดิม ซึ่งเป็นการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน;

(h) การเก็บรักษาข้อมูลที่เป็นความลับ;

(i) ข้อกำหนดเกี่ยวกับการแบ่งปันผลประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรพันธุกรรมในเชิงพาณิชย์ และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรพันธุกรรม รวมทั้งผลิตผลจากทรัพยากรพันธุกรรมในรูปแบบอื่น ๆ

3. การแบ่งปันผลประโยชน์

45. เงื่อนไขที่ได้รับการตกลงร่วมกันควรครอบคลุมถึงข้อกำหนด เงื่อนไข ขั้นตอน ระยะเวลา การกระจาย กลไก และรูปแบบของผลประโยชน์ที่จะมีการแบ่งปันทั้งหมด ซึ่งอาจแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับ“ความยุติธรรม” และ “เท่าเทียมกัน” ของแต่ละสถานการณ์

รูปแบบของผลประโยชน์

46. ในภาคผนวก II ของแนวทางนี้ จะระบุถึงตัวอย่างของผลประโยชน์ทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน

ระยะเวลาของการแบ่งปันผลประโยชน์

47. ควรพิจารณาถึงการแบ่งปันผลประโยชน์ทั้งในระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว รวมถึงการจ่ายแบบล่วงหน้า (up front payment) การจ่ายแบบ milestone payment และค่าธรรมเนียมต่าง ๆ นอกจากนี้ ควรกำหนดถึงกรอบเวลาในการแบ่งปันผลประโยชน์ในระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว โดยดูเป็นกรณี ๆ ไป

การกระจายผลประโยชน์

48. ในการดำเนินงานตามเงื่อนไขที่ได้รับการตกลงร่วมกัน ควรแบ่งปันผลประโยชน์ให้แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรพันธุกรรม (ตามที่ระบุไว้) อย่างยุติธรรมและเท่าเทียมกันทุกฝ่าย ซึ่งรวมถึง

ผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรพันธุกรรมในทางวิชาการและการพาณิชย์ด้วย โดยอาจนำผลประโยชน์ดังกล่าวไปใช้ในการส่งเสริมการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน

กลไกในการแบ่งปันผลประโยชน์

49. กลไกในการแบ่งปันผลประโยชน์อาจเปลี่ยนแปลงไปตามรูปแบบของผลประโยชน์และเงื่อนไขของแต่ละประเทศ กลไกดังกล่าวควรถูกกำหนดโดยผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการแบ่งปันผลประโยชน์ทุกฝ่าย และมีความยืดหยุ่นตามแต่สถานการณ์

50. กลไกในการแบ่งปันผลประโยชน์ ควรระบุรวมถึงความร่วมมือในทางวิชาการและการพัฒนาเทคโนโลยี รวมถึงประเด็นเกี่ยวกับการค้าที่อาจมีขึ้น เช่น กองทุน Trust fund บริษัทร่วมทุน (joint venture) และลิขสิทธิ์

V. ข้อกำหนดอื่น ๆ

A. แรงจูงใจ

51. ตัวอย่างมาตรการต่อไปนี้ เป็นมาตรการแรงจูงใจที่อาจนำไปใช้ในการดำเนินงานภายใต้แนวทางฉบับนี้:

(a) การจำแนกระบุ และการลดหรือขจัดแรงจูงใจในทางลบ ซึ่งอาจเป็นอุปสรรคต่อการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน โดยผ่านทางการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์;

(b) ควรพิจารณาถึงการใช้เครื่องมือทางเศรษฐกิจและกฎหมายซึ่งเกี่ยวข้องกับการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์ทั้งทางตรงและ

ทางอ้อม ที่ได้รับการวางแผนและจัดทำอย่างละเอียดรอบคอบ เพื่อนำมาใช้สนับสนุนการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างยุติธรรมและเท่าเทียมกัน;

(c) ควรพิจารณาถึงการใช้วิธีการวิเคราะห์ประเมินคุณค่า (valuation method) เพื่อเป็นเครื่องมือในการแจ้งข้อมูลข่าวสารให้แก่ผู้ให้และผู้ใช้ทรัพยากรพันธุกรรมทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง;

(d) ควรพิจารณาถึงการสร้างตลาดและการใช้ประโยชน์จากตลาดดังกล่าว เพื่อเป็นการสนับสนุนการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน

B. ภาระหน้าที่ตามข้อตกลงเกี่ยวกับการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์

52. ภาคีควรกำหนดกลไกในการสนับสนุนให้ผู้ได้รับผลประโยชน์ทุกฝ่ายมีภาระหน้าที่รับผิดชอบตามข้อตกลงเกี่ยวกับการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์

53. เพื่อสนับสนุนการกำหนดภาระหน้าที่ดังกล่าว ภาคีอาจกำหนดเกณฑ์หรือข้อตกลงเกี่ยวกับ:

(a) การรายงาน; และ

(b) การเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร

54. ผู้เก็บรวบรวมทรัพยากรพันธุกรรม (individual collector) หรือหน่วยงานต้นสังกัดของผู้เก็บรวบรวมทรัพยากรพันธุกรรม ควรมีภาระหน้าที่รับผิดชอบในประเด็นการปฏิบัติตามของผู้เก็บรวบรวมทรัพยากรพันธุกรรม (compliance of the collector)

C. การติดตามตรวจสอบและการรายงานแห่งชาติ

55. ในการติดตามตรวจสอบระดับชาติ (national monitoring) ที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์อาจรวมถึงประเด็นต่าง ๆ ต่อไปนี้:

(a) การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรพันธุกรรม เป็นการปฏิบัติตามเงื่อนไขในการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์หรือไม่;

(b) กระบวนการค้นคว้าวิจัยและพัฒนา;

(c) สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรพันธุกรรมนั้น ๆ

56. การมีส่วนร่วมของผู้ได้รับผลประโยชน์ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะชุมชนท้องถิ่นและชนพื้นเมือง ในขั้นตอนต่าง ๆ ของการดำเนินงานตามข้อตกลงเกี่ยวกับการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์ จะช่วยสนับสนุนการติดตามตรวจสอบการปฏิบัติงานตามข้อตกลงดังกล่าว

D. วิธีการตรวจสอบ

57. ควรกำหนดกลไกการตรวจสอบ (verification mechanism) ในระดับชาติโดยเป็นกลไกตามความสมัครใจ เพื่อเป็นหลักประกันในการปฏิบัติตามข้อกำหนดเกี่ยวกับการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์ของอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ และการปฏิบัติตามข้อกฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับของประเทศแหล่งกำเนิดซึ่งเป็นผู้ให้ทรัพยากรพันธุกรรม

58. ระบบให้การรับรองตามความสมัครใจ (system of voluntary certification) อาจนำมาใช้เป็นวิธีการในการตรวจสอบความโปร่งใสของกระบวนการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์ และอาจใช้ในการรับรองว่าการปฏิบัติตามข้อกำหนดเกี่ยวกับการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์ของอนุสัญญาฯ หรือไม่

E. การแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง

59. เนื่องจากภาระหน้าที่ความรับผิดชอบภายใต้เงื่อนไขที่ได้รับการตกลงร่วมกันจะเป็นภาระหน้าที่ความรับผิดชอบระหว่างผู้ให้และผู้ใช้ทรัพยากร การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นจึงควรเป็นไปโดย

ให้สอดคล้องกับข้อตกลงตามสัญญาฯ กฎหมายและวิธีปฏิบัติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

60. ในกรณีที่ข้อตกลงเกี่ยวกับการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์นั้นสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ แต่ผู้ใช้ทรัพยากรไม่ได้ปฏิบัติตามมาตรการหรือเครื่องมือทางกฎหมายของประเทศเจ้าของทรัพยากรพันธุกรรม อาจมีการใช้มาตรการเพื่อคว่ำบาตรหรือลงโทษ เช่น ให้จ่ายค่าปรับตามที่ระบุในข้อตกลงตามสัญญาฯ

F. การชดใช้ค่าเสียหาย

61. ภาคีควรดำเนินมาตรการหรือมีข้อกำหนดเกี่ยวกับบทลงโทษที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ เมื่อเกิดการละเมิดข้อกฎหมาย นโยบายหรือมาตรการเกี่ยวกับการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์จากทรัพยากรพันธุกรรมภายใต้ข้อกำหนดของอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ รวมถึงเกณฑ์หรือข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องกับการเห็นชอบที่ได้แจ้งล่วงหน้า และเงื่อนไขที่ได้รับการตกลงร่วมกันด้วย

ภาคผนวก I

องค์ประกอบของข้อตกลงเกี่ยวกับการถ่ายโอนทรัพยากรพันธุกรรม

ภายในความตกลงเกี่ยวกับการถ่ายโอนทรัพยากรพันธุกรรม ควรมีข้อความซึ่งระบุถึงประเด็นต่อไปนี้:

A. ข้อกำหนดเบื้องต้น

1. อารัมภบทอ้างถึงอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ
2. สถานภาพทางกฎหมายของผู้ให้และผู้ใช้ทรัพยากรพันธุกรรม
3. อำนาจหน้าที่ และ/หรือวัตถุประสงค์ทั่วไปของผู้ให้และผู้ใช้ทรัพยากรพันธุกรรม ตามความเหมาะสม

B. ข้อกำหนดเกี่ยวกับการเข้าถึงและแบ่งปันผลประโยชน์

1. รายละเอียดและข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรพันธุกรรมที่ระบุในความตกลงเกี่ยวกับการถ่ายโอนทรัพยากรพันธุกรรม
2. ลักษณะหรือรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่อนุญาต โดยคำนึงถึงการใช้ประโยชน์ที่มีศักยภาพจากทรัพยากรพันธุกรรม ผลิตภัณฑ์ และผลิตผลอื่น ๆ ที่ได้รับจากทรัพยากรพันธุกรรมนั้น ๆ ภายใต้ความตกลงเกี่ยวกับการถ่ายโอนทรัพยากรพันธุกรรม (เช่น การค้นคว้าวิจัย การเพาะเลี้ยง การค้า)
3. ข้อความที่ระบุว่า หากเกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรพันธุกรรม ต้องได้รับการเห็นชอบตามที่ได้แจ้งล่วงหน้า และจัดทำความตกลงเกี่ยวกับการถ่ายโอนทรัพยากรพันธุกรรม
4. ควรระบุถึงสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาหรือไม่ ถ้ามีจะอยู่ภายใต้เงื่อนไขใด
5. เงื่อนไขในการแบ่งปันผลประโยชน์ เช่น พันธะในการแบ่งปันผลประโยชน์ทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน
6. หลักฐานรับรองเกี่ยวกับลักษณะและ/หรือคุณภาพของทรัพยากรพันธุกรรมจากผู้ให้ทรัพยากรนั้นๆ

7. สามารถทำการถ่ายโอนทรัพยากรพันธุกรรมต่อไปยังหน่วยงานหรือประเทศที่สามได้หรือไม่ ถ้าได้ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขใดบ้าง
8. คำจำกัดความ
9. ภาระหน้าที่ในการบรรเทาหรือลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้ประโยชน์ทรัพยากรพันธุกรรมนั้น ๆ

C. ข้อกำหนดทางกฎหมาย

1. หน้าที่ที่ต้องปฏิบัติตามความตกลงเกี่ยวกับการถ่ายโอนทรัพยากรพันธุกรรม
2. ระยะเวลาซึ่งความตกลงมีผลบังคับใช้
3. การแจ้งเตือนเพื่อยกเลิกข้อตกลง
4. ภาระหน้าที่ในบางประเด็นอาจมีผลบังคับใช้อยู่ ถึงแม้จะมีการยกเลิกความตกลงแล้ว
5. ความเป็นเอกเทศในการปฏิบัติ (independent enforceability) ของประเด็นเฉพาะต่าง ๆ ภายใต้ความตกลง
6. ปัจจัยที่อยู่นอกเหนือจากความรับผิดชอบของแต่ละฝ่าย (เช่น เหตุสุดวิสัย อัคคีภัย อุทกภัย ฯลฯ)
7. ข้อตกลงในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้น
8. การถ่ายโอนหรือมอบสิทธิ
9. การอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้อ้างถึงสิทธิในทรัพย์สิน รวมทั้งสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา เหนือทรัพยากรพันธุกรรมที่ได้รับ ภายใต้ความตกลงในการถ่ายโอนสารพันธุกรรม
10. ทางเลือกด้านกฎหมาย
11. ความลับ
12. การค้ำประกัน/รับรอง

ภาคผนวก II

ผลประโยชน์ทางการเงินและผลประโยชน์ในด้านอื่น ๆ

1. ผลประโยชน์ทางการเงิน อาจอยู่ในรูปของการใช้จ่ายดังต่อไปนี้ หรือรูปแบบอื่นๆ ตามความเหมาะสม:
   (a) ค่าธรรมเนียมในการเข้าถึงตัวอย่างทรัพยากรพันธุกรรม หรืออื่น ๆ ตามที่ระบุไว้;
   (b) การจ่ายล่วงหน้า (up-front payment);
   (c) การจ่ายแบบตามช่วงเวลาที่กำหนด (milestone payment);
   (d) การจ่ายค่าธรรมเนียม (royalty);
   (e) การจ่ายค่าลิขสิทธิ์ ในกรณีการใช้ประโยชน์เพื่อการพาณิชย์;
   (f) การจ่ายค่าธรรมเนียมพิเศษแก่กองทุน Trust fund ซึ่งสนับสนุนการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน;
   (g) ค่าตอบแทนหรือค่าจ้าง และการให้สิทธิพิเศษตามที่ได้ตกลงร่วมกัน;
   (h) การสนับสนุนทุนเพื่อการค้นคว้าวิจัย;
   (i) การลงทุนร่วม (joint venture);
   (j) การเป็นผู้มีสิทธิร่วมเหนือทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวข้อง

2. ผลประโยชน์ที่ไม่ได้เป็นตัวเงิน อาจอยู่ในรูปแบบต่อไปนี้ หรือรูปแบบอื่น ๆ ตามความเหมาะสม:
   (a) การแบ่งปันผลที่ได้จากการค้นคว้าวิจัยและการพัฒนา;
   (b) การประสานความร่วมมือ และการให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาและค้นคว้าวิจัยทางวิชาการ โดยเฉพาะทางด้านเทคโนโลยีชีวภาพแก่ประเทศผู้ให้ทรัพยากรพันธุกรรม;
   (c) การมีส่วนร่วมในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรพันธุกรรมนั้น ๆ;

(d) การประสานความร่วมมือ และการให้ความช่วยเหลือด้านการให้การศึกษาและฝึกอบรม;
(e) ให้การสนับสนุนอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับการเก็บรวบรวมทรัพยากรพันธุกรรมนอกถิ่นที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติ และฐานข้อมูลทรัพยากรดังกล่าว;
(f) การเผยแพร่ความรู้และการถ่ายทอดเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องและเหมาะสมให้แก่ผู้ใช้ทรัพยากรพันธุกรรม ตามเงื่อนไขที่ได้รับการตกลงร่วมกัน โดยเฉพาะความรู้และเทคโนโลยีเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรพันธุกรรม รวมทั้งเทคโนโลยีชีวภาพ ซึ่งเป็นการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน;
(g) การเพิ่มสมรรถนะในการดำเนินงานเกี่ยวกับการถ่ายทอดเทคโนโลยีให้แก่ประเทศกำลังพัฒนาและประเทศกำลังพัฒนาที่เป็นเกาะขนาดเล็ก และเพิ่มสมรรถนะในการพัฒนาเทคโนโลยีให้แก่ประเทศแหล่งกำเนิดที่เป็นผู้ให้ทรัพยากรพันธุกรรม รวมทั้งสนับสนุนการเสริมสร้างสมรรถนะของชุมชนท้องถิ่นและชนพื้นเมืองในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรพันธุกรรมอย่างยั่งยืน;
(h) การเสริมสร้างสมรรถนะของหน่วยงาน/สถาบัน;
(i) ทรัพยากรบุคคลและวัตถุดิบ เพื่อเพิ่มสมรรถนะในการบริหารและบังคับใช้กฎระเบียบเกี่ยวกับการเข้าถึงทรัพยากรพันธุกรรม;
(j) การฝึกอบรมเกี่ยวกับทรัพยากรพันธุกรรม โดยที่ประเทศผู้ให้ทรัพยากรพันธุกรรมมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ และควรจัดการฝึกอบรมในประเทศผู้ให้ทรัพยากรพันธุกรรมนั้น ๆ หากเป็นไปได้;
(k) การเข้าถึงข่าวสารข้อมูลทางวิชาการเกี่ยวกับการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน รวมทั้งการศึกษาสำรวจและจัดทำบัญชีรายชื่อของทรัพยากรชีวภาพ และการศึกษาทางอนุกรมวิธาน;
(l) การให้ความช่วยเหลือแก่เศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่น;

(m) การค้นคว้าวิจัยในประเด็นที่มีความจำเป็นเร่งด่วน เช่น ประเด็นความปลอดภัยทางสุขภาพและความมั่นคงทางอาหาร โดยพิจารณาถึงการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรพันธุกรรมภายในประเทศผู้ใช้ทรัพยากรพันธุกรรมนั้น ๆ ด้วย ;

(o) ผลประโยชน์ด้านความปลอดภัย ในการดำรงชีวิตและอาหาร;

(p) จิตสำนึกต่อสังคม;

(q) การเป็นเจ้าของร่วมเหนือสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา

สำนักความหลากหลายทางชีวภาพ
สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม